

Kindgesprekken in bemiddeling bij weigering van één of beide ouders

1. Juridisch kader en kinderrechten

In België valt familierechtelijke bemiddeling onder het Gerechtelijk Wetboek en niet onder de gezondheidszorgwetgeving. Bemiddeling is een vrijwillig alternatief voor procederen, waarbij een neutrale derde (de bemiddelaar) helpt partijen tot een regeling te komen. Sinds 8 april 2024 verplicht de wet expliciet dat echtscheidings- en bemiddelingsakkoorden vermelden hoe rekening is gehouden met het belang van het minderjarige kind. Daarmee heeft de wetgever duidelijk gemaakt dat het kind in bemiddeling actief betrokken moet worden. Dit sluit aan bij het Kinderrechtenverdrag (IVRK), artikel 12, waarin staat dat elk kind het recht heeft om mee te spreken in alle beslissingen die het aangaan.

Ook het Belgische familierecht sluit hierop aan: de familierechtbank moet kinderen vanaf 12 jaar standaard informeren over hun recht om gehoord te worden. Jongere kinderen worden niet automatisch opgeroepen, maar kunnen wél worden gehoord op eigen verzoek, of op vraag van het Openbaar Ministerie of één van de ouders.

2. Bemiddeling versus hulpverlening

Een kernpunt is dat *bemiddeling géén gezondheidszorg* is. Een gesprek met het kind in bemiddeling is geen medische of psychotherapeutische behandeling, maar een manier om de wensen en zorgen van het kind te betrekken bij het opstellen van het ouderschapsplan. In de gezondheidszorg geldt de “wet op de patiëntenrechten” (met o.a. artikel 15) waarbij normaal gezien beide ouders moeten instemmen met therapie voor een minderjarige patiënt.

In bemiddeling daarentegen is de relatie geen arts–patiëntverband maar een vertrouwensrelatie tussen bemiddelaar en partijen. De wet op gezondheidszorgberoepen (bv. de erkenning van psychologen als “klinisch” zorgverlener sinds 2016) en de patiëntenrechten zijn primair bedoeld voor therapeutische contexten. Een kinderpsycholoog in een bemiddelingscontext vervult hier niet de rol van behandelaar maar van deskundige. Bemiddelaars kunnen dus betogen dat de strikte toestemmingsregels van de gezondheidszorgwetgeving hier niet van toepassing zijn, omdat er geen patiëntrelatie of behandeldoel is. Het gesprek dient immers niet om psychisch lijden te behandelen, maar om het kind in het bemiddelingstraject een stem te geven.

3. Geheimhoudingsplicht en vertrouwelijkheidsplicht

Bemiddelingsgesprekken verschillen inhoudelijk sterk van hulpverlening. Een bemiddelaar of kinderdeskundige gaat het gesprek met het kind anders in: niet als “therapeut” met diagnose- of behandelintentie, maar als neutrale luisteraar en procesbegeleider die het perspectief van het kind eert. Verloop en verslaglegging verschillen; er is geen medisch dossier, wel mogelijk een bemiddelingsverslag.

Erkende bemiddelaars en hulpverleners zijn gebonden aan beroepsgeheim: alle cliëntinformatie valt onder de geheimhoudingsplicht.

- vanaf het eerste contact
- onafhankelijk van het al dan niet ondertekenen van een bemiddelingsprotocol
- niet moduleerbaar (je kan er niet van afwijken)

Clënten in bemiddeling (de ouders) en derden die in de procedure tussenkomen (zoals vb. een expert die niet valt onder het beroepsgeheim) zijn gehouden tot vertrouwelijkheid:

- over alles wat tijdens de bemiddeling wordt gezegd en uitgewisseld vanaf ondertekenen van het protocol
- moduleerbaar (je kan vertrouwelijkheid inkrimpen of uitbreiden)

Dit betekent

- dat de bemiddelaar en de kinddeskundige als dragers van beroepsgeheim informatie van de kinderen niet mogen delen (tenzij bij uitzonderingen op beroepsgeheim)
- dat binnen een formele bemiddeling ouders als dragers van de vertrouwelijkheidsplicht (na ondertekening van het protocol) de informatie van de kinderen buiten de bemiddeling niet kunnen inzetten (in procedures, als bewijs, enz.), tenzij ze daarover andere afspraken maakten.

4. Samenvatting

Op basis van het voorgaande kunnen we stellen dat het de voorkeur heeft om als bemiddelaar te werken met instemming van beide ouders. Een kind spreken zonder of slechts met toestemming van 1 ouders kan voor nieuwe complicaties zorgen in het werken met de ouders. Daar waar 1 of 2 ouders weerstand vertonen aangaande het spreken van hun kind, is het aan de bemiddelaar om de weerstand te verkennen en na te gaan met wat deze te maken heeft. De bemiddelaar geeft ook alle informatie over het belang van het spreken met het kind.

We kunnen de situaties zonder of met slechts 1 toestemming voorkomen door ons als bemiddelaar bekend te maken als zijnde een bemiddelaar die altijd werkt met de kinderen. Brede maatschappelijke sensibilisering en informeren zijn belangrijke voorwaarde om het childinclusive werken mogelijk te maken. Gegeven het recht van het kind om betrokken te worden lijkt het logisch dat we komen tot een mediationpraktijk waar familiale bemiddeling in scheidings- en ouderschapsbemiddeling betekent dat er per definitie met het kind gesproken wordt.

Strikt juridisch heb je zelfs geen toestemming van de ouders nodig om met het kind te spreken maar we realiseren ons dat dit moeilijk werkbaar is in de context van een bemiddeling.

Bemiddelaars en kinddeskundigen kunnen de volgende redeneringen aanvoeren om binnen hun mandaat kindgesprekken te voeren zonder expliciete instemming van beide ouders:

- **Kinderrechten en belang van het kind:** Het Internationaal Kinderrechtenverdrag en Belgische wetgeving geven het kind het recht om in gezinskwesties zijn mening te uiten en dat deze ernst krijgt. Het uitsluiten van het kind zou juist in strijd kunnen zijn met artikel 12 IVRK en het streven van wetgeving om het kindbelang centraal te stellen.
- **Niet-start van hulpverlening:** Het gesprek wordt vormgegeven *als onderdeel van bemiddeling*, niet als psychotherapie. Dit maakt dat de zorgwet (patiëntenwet) formeel niet van toepassing is. De bemiddelaar of kinddeskundige treedt niet op als

hulpverlener in de zin van het gezondheidsrecht, maar als bemiddelaar of kinddeskundige met vertrouwelijkheidsplicht. Daardoor gelden de strikte instemmingseisen uit de zorg niet, zonder dat de belangen van het kind hiermee miskend worden.

- **Vertrouwelijkheid en dossiervoering:** Gezien de wettelijke vertrouwelijkheidsregels kan men de inhoud van het kindsgesprek neutraal verwerken, alleen in algemene zin vermelden (zoals “het kind heeft bepaalde aandachtspunten aangegeven”). Het feit dat bemiddelingsakkoorden sinds april 2024 expliciet moeten aangeven hoe het kind is betrokken, kan worden gebruikt om aan te tonen dat het horen van het kind deel is van het mandaat van een familiebemiddelaar.